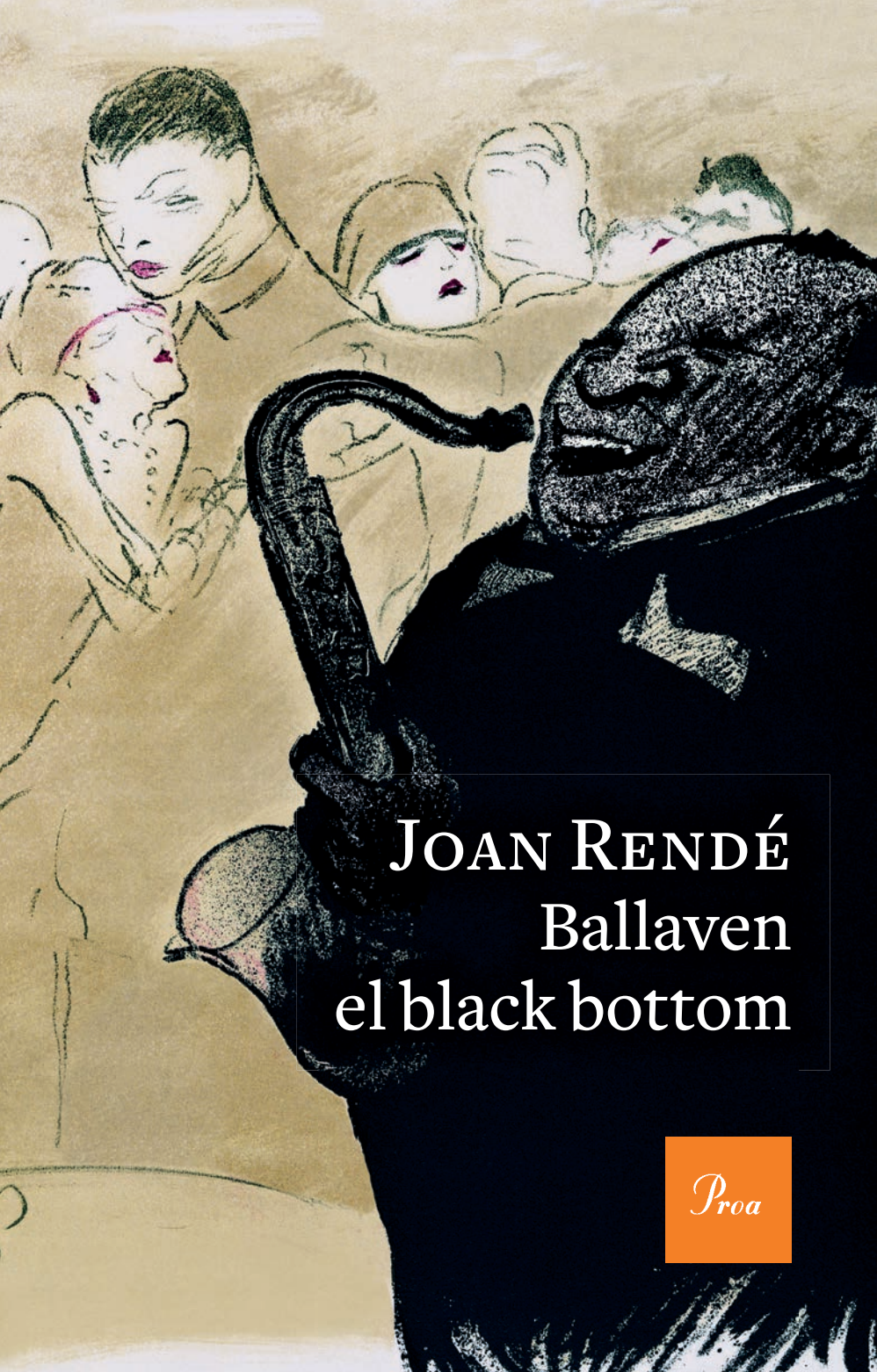

JOAN RENDÉ
Ballaven
el black bottom

Proa

JOAN RENDÉ

BALLAVEN EL BLACK BOTTOM

Proa

Proa
A Tot Vent

Primera edició: gener del 2020

© Joan Rendé, 2020

Drets exclusius d'aquesta edició:
Raval Edicions, SLU, Proa
Diagonal, 662-664
08034 Barcelona
www.proa.cat

ISBN: 978-84-7588-774-6

DIPÒSIT LEGAL: B. 27.708-2019

Composició: Realització Planeta

El paper utilitzat per a la impressió d'aquest llibre té la qualificació de paper ecològic i procedeix de boscos gestionats de manera sostenible.

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra requereix l'autorització escrita de l'editor; la llei preveu sancions per als infractors.
Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment de l'obra, podeu sol·licitar permís al Centro Español de Derechos Reprográficos, a través del portal www.conlicencia.com o bé trucant als telèfons 91 702 19 70 / 93 272 04 47.
Tots els drets reservats.

Començaments de març del 1927. En Joan Masdéu capitaneja el creuer lleuger *Méndez Núñez*. S'enfronta a una tempesta formidable, que li dóna molta feina. «Pilot, quinze graus a estribord. A tota màquina. Trenta graus a babord». S'alça una onada enorme, com una ala tenebrosa d'ocellot gegant, i amenaça de colgar-los la proa. El mar, sense horitzó, és un xarbotament d'onades colossals que es cargolen contra la coberta de la nau. El capità crida, s'esgargamella i sua com un macip tropical. No para de donar ordres a la pilot, maniobres incongruents i desgavellades. Però la pilot obeeix i braceja sobre el timó, els ulls clavats en un infinit imaginari i tèrbol, completament identificada amb la follia de la situació.

La cambra exhala un tuf agre de febre extrema i femta corrompuda, gairebé irrespirable, però la Maria ni se n'adona; ja hi té el nas avesat, de tants dies de fer-hi de pilot i de procurar que el seu germà se'n surti. Sap massa bé que el perill és elevadíssim per al seu capità, i no coneix altra manera d'allunyar-lo que col-

laborant en el govern de la nau enmig del gran temporal, perquè mai no hi ha hagut aigües manses, des que tot allò va començar, ni es pot preveure com ni quan podrà acabar-se.

Quan el desvari ja ha arribat a un punt insuportable, compareix a la porta de la cambra la senyora Pepeta Matons, amb la seva còrpora de balena embarcada, i ordena que ja n'hi ha prou, d'aquella comèdia, i que al malalt no se li ha de refredar la suor a sobre, que només caldria que ara agafés una pulmonia. La Maria s'aixeca dels peus del llit, des d'on exercia el pilotatge de la nau delirada pel seu germà gran, i li regalimen dues llàgrimes galtes avall, no pas per la intervenció autoritària i sobtada de la seva mare, sinó pel retorn a aquella realitat que li insinua la mort.

Sí, el dictamen dels laboratoris bacteriològics Armangué-Llach ho diu ben clar: «...el sèrum del malalt conté aglutinines específiques per al bacteri tifídic d'Eberth en títol suficientment alt per poder establir un diagnòstic positiu...», que, segons els ha explicat el doctor Esquerdo, vol dir que en Joan té el tifus i que el tifus és llarg, terrible i perillós. El doctor Esquerdo, que és el metge de capçalera, els visita dos cops cada dia, no perquè pugui fer gran cosa pel malalt, sinó per reconfortar la família.

El cas és que el desvari d'en Joan ha sucumbit davant la presència imponent de la mare. La senyora Pepeta Matons té un do per fer valer els seus criteris. Per exemple, té el costum —i tot el barri ho sap— d'arri-

bar sempre almenys deu minuts tard a les funcions del Casino de l'Aliança, quan l'obra ja ha començat i el silenci del públic és absolut. Recorre el passadís central de la platea fent petar, majestuosament, els talons de les seves polacres sobre el parquet, fins que s'asseu, amb posat ostentós, en una de les butaques que la família ha reservat a primera fila. Aleshores treu el mocador de dintre de la bossa de mà, per torcar-se la suor del front i la pitrera, tot procurant que el bolic de roba arrossegui el manyoc de claus de casa i el faci caure sorollosament a terra. Així el públic s'adona de la seva presència i pot admirar el vestit negre amb borles, lluentons i farbalans que ha decidit lluir per a l'ocasió. Aquest és el seu tarannà, que tothom sàpiga qui és la Matons.

Doncs, ara acaba de fer el mateix: valer-se de la importància corporal i d'una mostra enèrgica de la seva veu de sergent d'artilleria per imposar la calma i el repòs al fill malalt. De manera que, quan el senyor Batista arriba a casa, després de mitja jornada de tràfec portuari, la tempesta ja ha tornat a la calma més absoluta.

El senyor Batista, es deia Batista —que volia dir Baptista— precisament per no haver de ser confós amb el nom del seu fill Joan, i així, quan la senyora Matons cridava Batista, responia el pare, i, quan cridava Joan, responia el fill.

El senyor Batista, que passava tota la jornada entre la pols del carbó i del mineral de ferro que els seus

carros transportaven des del port de Barcelona fins a les fàbriques del Poble Nou, ell que vivia avesat als renecs recargolats dels carreters i a les converses lucratives dels contractistes i majoristes, malgrat l'aridesa aparent d'aquest món seu, també tenia instants d'inspiració. I aquell dia de començaments de març del 1927 va arribar a casa, es va arrissar amunt les puntes del mostatxo negre, va entrar al dormitori del seu fill malalt i va proclamar ben clarament que prometia que, quan el noi es posés bo, li compraria una gramola Gramofon. Però no de les que duïen la trompa de l'altaveu com una enorme petúnia cap amunt, sinó una de les modernes que havia vist a l'aparador de can Baltà, amb la trompa en forma de moble cap a sota del plat dels discs, amb unes portetes i tot, que calia obrir quan s'hi volia sentir la música, unes portetes decorades amb marqueteria art-déco de caoba i petits rombes de nacre.

Així ho va explicar, perquè el sentissin la senyora Pepeta, la Maria i la menuda Pepita, però adreçant-se directament al seu hereu, que ara jeia extenuat i rabejat de la suor del naufragi i que va semblar que feia un gest d'haver comprès la promesa del pare i que fins i tot havia somrigut.

Però la senyora Pepeta el va fer fora de l'estança de seguida i li va donar un guardapols net i les espadenyes d'estar per casa, per tal que es canviés al replà de l'escala i no embrutés el pis amb la seva roba de treballar. La netedat del pis era la prioritat fanàtica de la mestressa,

i ella no tolerava la més mínima pertorbació de l'ordre domèstic, en aquest sentit.

Al començament del dinar es va produir un silenci eloqüent, que tots sabien què volia dir, fins que va esclatar el tema del gramòfon. La senyora Pepeta s'ho va prendre com una excentricitat de les del seu home; «bestiesa», en va dir. Ella era més partidària de canviar la tapisseria i les cortines del salonet i posar-n'hi unes de jacquard pesant, semblants a les que els cosins Illa tenien a casa. No tan bones, si es volia, perquè els de ca l'Illa eren uns dels fabricants més forts del ram de l'aigua, però ella n'havia vist unes que s'hi assemblaven, en una botiga del carrer de Pelai. L'altra prioritat d'ella era posar telèfon; potser aquesta era encara més forta que les cortines i la tapisseria del salonet.

El senyor Batista va remugar que la tapisseria del salonet no era pas vella i que, en canvi, la música alegraria la casa i distrauria el noi i les nenes. La Maria i la Pepiteta, és clar, es van posar de part de son pare, cosa que va encastellar encara més la senyora Matons a la defensa de la tapisseria i el telèfon, que havien de fer notar el llustre social de la família. Però aleshores el senyor Batista la va agafar pel mot i li va clavar que, de gramola, no en tenien pas a totes les famílies i que hi podrien escoltar sarsuela i òpera, la sentirien els veïns i la podrien mostrar quan tinguessin visites. I això sí que els donaria un to distingit.

Aquesta jugada estratègica del cap de casa va produir un altre silenci meditatiu o expectant, que ell ma-

teix va acabar rompent amb una intervenció extemporània que li donaria, eventualment, la victòria.

—*La Vanguardia* ha tornat a sortir —va dir, traient-se el periòdic plegat, de l'infern de l'armilla, sota el guardapols.

—Encara no he entès per què la van suspendre —respon la senyora Matons, amb una intenció interrogativa sincera.

—Doncs, perquè no havia presentat a la censura una informació publicada sobre el complot contra el Directori, de la nit de Sant Joan de l'any passat.

—El complot, el complot! —va fer la senyora Matons, que no sabia ben bé què dimonis era un complot però que últimament en sentia parlar sovint com d'una amenaça constant contra la pau i la seguretat que la dictadura del general Primo de Rivera sostenia.

—No es pot permetre que es faci cap mena de propaganda de la facció dels militars que encara somien en els seus privilegis guanyats a la guerra de l'Àfrica. Aquí, si no es manté un ordre estricte, tot es remou. Els diaris, de vegades, parlen massa —va reblar el marit.

Ella va fer que sí, perquè partia de la base que qui entenia en política era el seu home, que era del some-
tent i tenia molts amics a la Unió Patriòtica. Només sabia, això sí, que els del complot eren antimonàrquics i a ella i a en Batista ja els estava bé la monarquia, perquè feia bonic.

—Ja han posat la primera pedra a l'estadi de

Montjuïc —va llegir ell, amb el diari desplegat entre el plat i el tovalló.

—Au, Batista, acabem de dinar —va tallar-lo ella—, que ja el llegiràs al port, el diari.

La Maria i la Pepita havien deixat de fer anar els coberts, tot esperant que el pare acabés d'afermar la seva intenció de comprar un gramòfon i se'l miraven embadocades.

La mare, que va adonar-se'n de seguida, va estrènyer els llavis, prims, l'un contra l'altre. Va aixecar tots dos braços com si anés a prevenir alguna calamitat i va tronar:

—Què us encanteu, nenes? Que no hem d'acabar de dinar?

Les noies van abaixar la mirada i van tornar a ataleiar-se, de mala gana, amb el tall de llata de vedella a la planxa, que ja se'ls havia refredat.